

Societat | Premi de comunicació científica Joan Lluís Vives

“La Xarxa Vives fa possible l'exercici real del ‘networking’”

Alícia Villar Aguilés (Barcelona, 1976) és d'Onda (Plana Baixa) i viu a València. S'ha format i ha treballat en diverses universitats de la Xarxa Vives. Potser perquè no és fàcil de classificar, li n'interessaren els matisos, les situacions que fugen de la norma i les relacions entre vida personal i evolució institucional. Hi ha dedicat la seua tesi doctoral en sociologia i, amb un article que n'ha extret, ha guanyat el premi de comunicació científica Joan Lluís Vives (modalitat ciències socials i de l'educació i humanitats).

Què se'n farà dels estudiants, amb les actuals transformacions a la universitat?

—Si mai ha existit la condició d'estudiant, com van dir Bourdieu i Passeron, es va transformant, es va configurant un estudiantat amb particularitats molt distintes respecte a èpoques anteriors, un *estudiantat emergent*, tal com ho he conceptualitzat, que incorpora la universitat a la seua vida, més que una incorporació d'ell o d'ella a la universitat. La universitat ha de conèixer i atendre aquests canvis per tal d'oferir una *ubicació universitària* i no trobar-se desajustada envers el nou estudiantat o perquè aquest estudiantat no es trobe desajustat en una universitat que no es correspon amb les seues representacions i les seues expectatives.

—Quina metodologia heu emprat per a l'estudi?

—El meu interès investigador ha estat de focalitzar —des de la perspectiva sociològica— les contradiccions, l'estudi de *situacions desajustades*,

com ara les absències estudiantils. El fet d'emprar una taxa d'absència avaluativa com a indicador ha estat un *pretext quantitatiu* per a detectar unes altres absències, enteses com a desajustos, com a situacions en què el programa institucional i allò que ocorre realment, a partir de la dedicació i el ritme d'estudis de les persones, no s'adeqüen. Així doncs, la quantificació de l'absència, l'anàlisi de les pràctiques discursives de l'estudiantat, com també la informació obtinguda en una enquesta a estudiants sobre l'elecció dels estudis, l'accés universitari, els processos d'incorporació i d'integració en la universitat, la dedicació als estudis i els canvis en els itineraris acadèmics, m'han permès de presentar un model comprensiu de les ubicacions universitàries de l'estudiantat emergent.

—Quins canvis profunds afecten la universitat actual?

—La universitat és una institució que sempre ha estat en evolució i en transformació i, de fet, és una de les

institucions capdavanteres en la promoció dels canvis. Per tant, podríem afirmar que la universitat sempre ha estat en procés de transformació, però, segurament, avui canvia d'una manera especialment accelerada. Els incentius del canvi accelerat podem trobar-los en l'extensió de l'ús de la tecnologia i de les noves possibilitats de generar i difondre el coneixement, en els ritmes dels processos globals de les universitats del segle XXI, en la demanda creixent de formació terciària o en la crisi econòmica, social i de l'ocupació que té efectes rellevants, com l'augment de la lògica acumulativa de capital educatiu. El fenomen de la internacionalització i de la mobilitat creixent de l'estudiantat i del professorat fa emergir elements nous i demandes heterogènies. A més a més, a Europa ens trobem en un procés de reforma que ha de ser estudiat i analitzat des d'una perspectiva crítica i constructiva perquè, de segur, originarà nous fenòmens que poden ser copsats i explicats des de la sociologia de l'educació superior.

—Apareixen nous tipus d'estudiants però també els estudiants mostra comportaments diferents?

—La incorporació d'un estudiantat heterogeni és una de les singularitats per la qual creix la presència d'un estudiantat que no accedia a la universitat en èpoques anteriors. Els estudiants demanen, en l'actualitat, més formació (formació continuada, formació al llarg de la vida, màsters, formació complementària per a obtenir una credencial que certifique el nivell de grau, credencials de coneixements de llengües europees, etc.) i al mateix temps s'hi constata una tendència creixent a no assistir a les classes en comparació amb èpoques anteriors. Hi ha una vinculació menys *presentista* en comparació amb moments anteriors

i també una vinculació diferent amb la universitat.

Aquesta situació duu a una paradoxa entre la lògica expansiva de l'educació i la consolidació d'una absència en els estudis (a classes i a exàmens). La realitat no pot ser més heterogènia en una mateixa universitat, una diversitat que no solament s'esdevé entre facultats, sinó entre titulacions o en una mateixa assignatura en la qual es valora de manera diferent l'assistència o la presència de l'estudiant segons el professorat. La presencialitat a les aules continua en un estat d'incertesa, podríem dir, tot i que s'haja activat una reforma de plans d'estudis i un procés de reforma europea que apel·la a més autonomia de l'aprenentatge.

“La universitat sempre ha estat en procés de transformació, però avui canvia d'una manera especialment accelerada”

—L'enfocament del vostre estudi s'enriqueix per la perspectiva acumulada, com a estudiant activa, com a treballadora del personal d'administració i serveis i com a professora?

—De vegades faig broma amb això que he combinat totes les formes possibles de vincular-me a la universitat: com a estudiant i PDI, com a PDI i PAS, com a PAS i estudiant. Més enllà de l'anècdota, això m'ha fet sentir una vinculació universitària en un sentit ampli i entendre la institució universitària com un servei públic, com una institució capdavantera en la innovació i en la producció de coneixement i compromesa socialment.

La meua experiència universitària podem dir que se situa en diverses universitats de la Xarxa Vives, perquè m'he format a la Universitat de València, incloent-hi el doctorat, i també vaig fer un postgrau a la Universitat de Barcelona; he treballat com a tècnica d'un programa de participació a la Universitat Politècnica de Catalunya i vaig tenir una experiència breu com a formadora virtual en la Universitat Oberta de Catalunya. Durant l'etapa a Barcelona vaig mantenir contacte amb diverses universitats de la Xarxa Vives en les àrees d'actuació de la promoció de la participació. Actualment treballo al Servei d'Informació i Dinamització i sóc professora associada de la Universitat de València.

—Com valoreu el paper que fa la Xarxa Vives d'universitats?

—La Xarxa Vives possibilita l'exercici real d'això que ara s'anomena *networking*. Aquest conjunt de 21 universitats que comparteixen molts elements i que porten una trajectòria sòlida de col·laboració ha de continuar projectant-se com a una xarxa europea que impulse actuacions atractives per a la comunitat universitària, que sume sinèrgicament i que aporte diferencials per al conjunt de les universitats que la formen. A parer meu, haurien de reforçar el fet de ser un referent a l'hora del treball en xarxa del seu personal investigador, a més d'impulsor de projectes de recerca conjunts i també per a afavorir la mobilitat dels estudiants entre les universitats Vives.

Eduard Ramirez